

Bílé kódy, černé kódy...

3. díl

Text: Michal Ovčáčík

Foto: sbírky autora, Jaroslava Bartáčka,
Bohumíra Kudličky a Libora Režnáka;
Letecká badatelna via Pavel Krejčí

Světle šedozeleně zbarvená S-199.466 z produkce Avia s černým označením UC-80 od 4. leteckého školního pluku v Prostějově-Stichovicích. Toto přistání nezvládl dne 17. 5. 1951 pilot Leteckého učiliště, let. dorostenec Jaroslav Sejrek. Šipka vedoucí ke stupačce na trupu byla černá, nastříkaná pomocí šablony.

Zbarvení letounů S-199 československého vojenského letectva

Ve druhém díle, zabývajícím se barevným vzhledem našich „stodevadesátdevítek“, jsme se zaměřili na dva barevné odstíny aplikované na těchto strojích a také na dva předpisy, upravující podobu a umístění výsostného značení.

Dalším barevným markantem letounů S-199 byly trupové písmeno-číselné kódy, tedy znaky, určující příslušnost k jednotlivým leteckým útvarům a zařízením – bojovým jednotkám, leteckým školám, učilištím či leteckému ústavu. Způsob a zásady označení příslušnosti stanovoval stejně jako výsostné označení již dříve zmíněný výnos MNO-VL č. j. 157 Taj. let. 1946 z ledna 1946, konkrétně jeho popisná příloha č. 2, grafické přílohy č. 3 a 4 a zejména tabulka tvorby znaků (zájemce o podrobnější studium této problematiky odkazujeme na publikaci Vydavatelství Jan Máče „Označování a zbarvení letadel československého vojenského letectva v období 1945–1957“ z roku 2004).

Dle čtvrtého odstavce přílohy č. 2 Provedení a udržování značky se, citujeme: „Všechna písmena na značce píší stojatým hůlkovým typem a mají stejné rozměry. Aby značky byly jasně čitelné, provedou se barvou černou na světlém podkladě a barvou bílou na podkladě tmavém (Podle čs. norem leteckých)“. V počátečním období bylo toto označení příslušnosti umístěno po obou stranách trupu a na spodních plochách křídla s tím, že zde bylo buď celé na každé z obou polovin nebo rozdělené, a to tak, že na jedné polovině křídla byla písmena a na druhé číslice. Tento způsob značení je dokumentován například na prvním rekonstruovaném letounu C-10.1 „černá“ V-9

či S-99.6 „černá“ EV-11 (pozdější přestavba na S-199.183), i když v druhém zmíněném případě je umístění kódu zespodu na křídle kvůli špatné kvalitě zdrojového snímku sporné. Od dubna 1951 byly znaky v souladu s novým výnosem MNO-VL č. j. 0010941/51 ponechány pouze na trupu.

V praxi ovšem nebylo vše dodržováno dle předpisů, a proto nacházíme na řadě fotografií S-199 opatřených nátěrem světle šedozelenou barvou tyto znaky v barvě bílé namísto černé. Stroje zbarvené na všech plochách tmavší zelenou barvou pak již měly útvarová značení jednotně v barvě bílé. Písmena (písmeno v případě LVA a VLÚ/LVÚ) byla oddělena od číslic pomíčkou a kódy byly malovány do předkreslených obrysů štětcem; z tohoto důvodu nebyly velikost ani tvary písmen a číslic shodné a mezi jednotlivými leteckými jednotkami se jejich vzezření mírně lišilo. Od začátku 50. let se již objevují jednodušší

tvary označení stříkaného přes šablony s charakteristickými dělicími „můstky“ v tělech písmen či číslic (tyto linky však mohly být dodatečně zatřeny a znaky pak působily celistvým dojmem).

Výrobní čísla se na letounech S-199 aplikovala pouze na kýlové ploše (z obou stran vždy mezi její náběžnou hranou a výstředním znakem), provedení bylo přes šablonu v barvě černé ve tvaru například S199-180. Podle délky čísla mohl být „seriál“ posazen výše či níže nad horní plochou stabilizátoru. Pro odlišení letounů jednotlivých divizí bylo nařízením MNO-VL č. j. 157 Taj. let. 1946

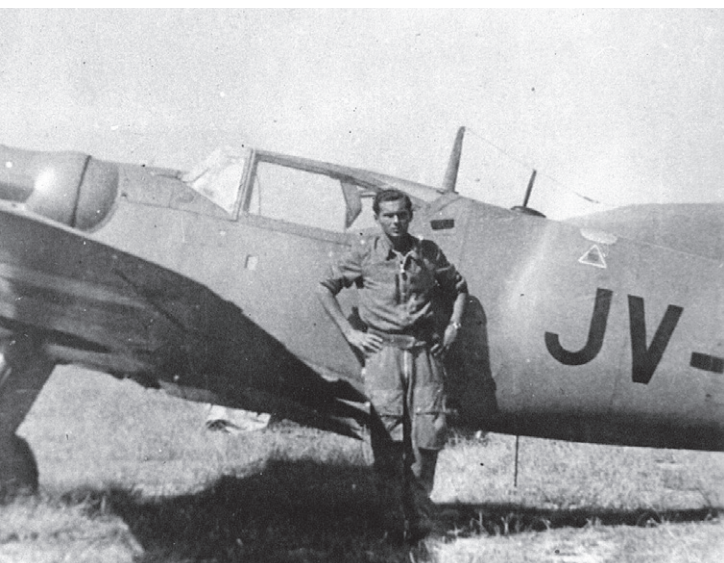
stanoveno zbarvení vrtulových kuželů (viz dále), které se v zásadě dodržovalo až do roku 1951, kdy v souvislosti s rozšiřováním našeho vojenského letectva o proudové stroje tato část předpisu přestala dávat smysl. Nicméně dosluhující letouny S-199 si v mnoha případech i po tomto datu ponechaly původní barvy „klobouků“, a to i v případech, kdy byly přemístěny k jiným útvarům. Barvy vrtulových kuželů aplikované na „stodevadesátdevítkách“ byly tyto: u 2. letecké divize modrá, u 3. divize bílá a u 4. divize černá. Zatímco některé letouny Letecké vojenské akademie nosily kužely

bílo-modré (se svislým dělením před vrtulovými listy), jiné stroje, nejen „akademické“, měly později kužely přetřeny kamuflážní barvou nebo základní barvou v odstínu RLM 02.

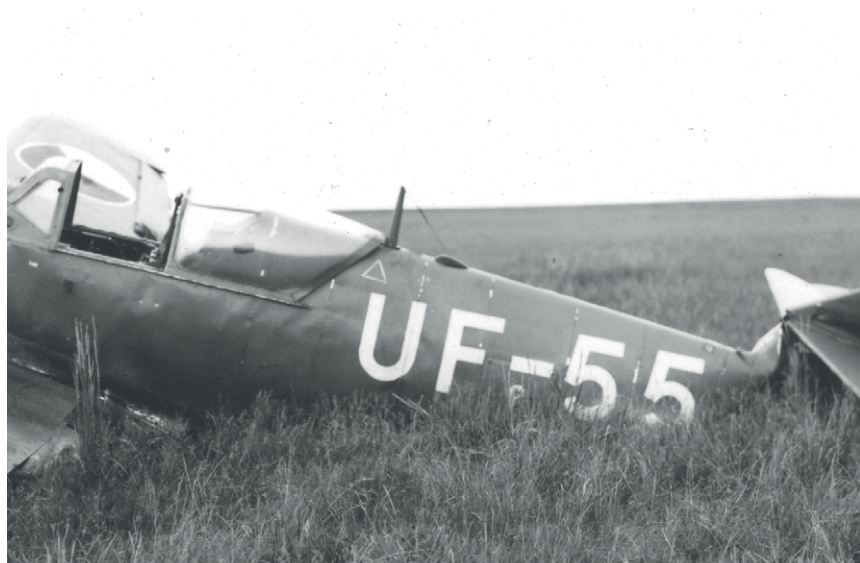
Tímto končíme malý exkurz do „barevných tajů“ československých S-199, určený nejen pro modeláře. Zdá se však, že téma jejich zbarvení tímto nemusí být definitivně uzavřeno, neboť případné nové badatelské objevy mohou přinést další zajímavé informace. V takovém případě bude jistě příležitost se na stránkách INFO Eduard k této problematice vrátit.

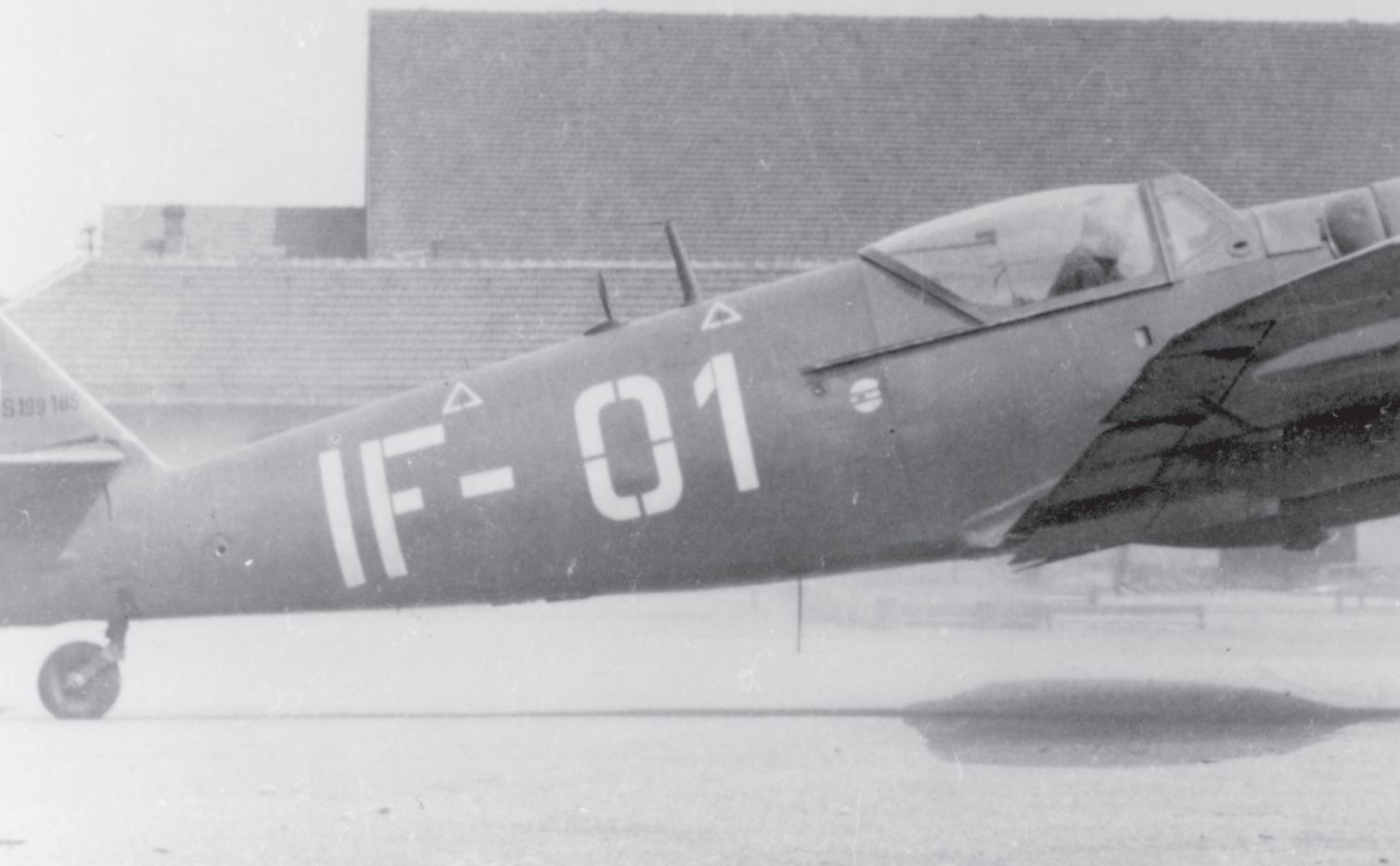
Snímek bývalé průzkumné „Aerovky“ S-199.310, UL-51, od 5. leteckého školního pluku, se kterou po kolapsu podvozku již neodstartoval z letiště Zvolen dne 26. 8. 1952 svob. Josef Mucha. Na zadní horní části trupu a shora na křídle je letoun opatřen žlutými identifikačními pruhy. Černé znaky na trupu byly nastříkány přes šablonu a tenké dělicí můstky v linkách písmen a číslic byly zatřeny.

Znaky JV patřily zpočátku 2. letce LP 1 (4. letecké divize) na letišti Zvolen, známým také jako Tri Duby. Zde je zachyceno černé ruční provedení trupového značení do předem nakresleného obrysu; písmeno V je oproti J vyšší. Pilot na snímku je por. František Fořt.

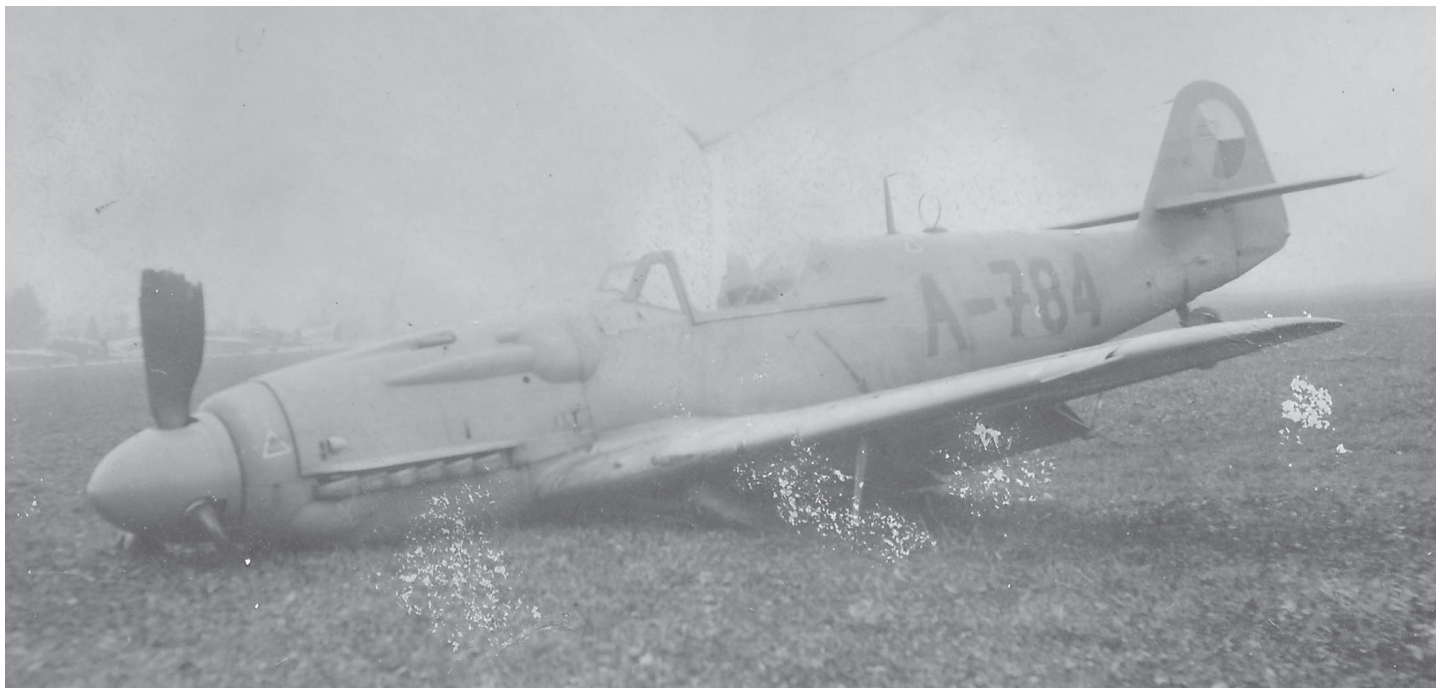
Ukázkové provedení trupových znaků v souladu s přílohou č. 2 Provedení a udržování značky výnosu MNO-VL č. j. 157 Taj. let. 1946: UF-55 je provedeno bílou barvou na tmavém podkladě. Vyfotografován je stroj 4. lšp, S-199 výr. čísla 543, jenž byl po havárii dne 26. 5. 1953 na letišti Prostějov zrušen.

„Tmavá“ S-199.185 s bílým označením IF-01, původně patřící 1. letce 51. lp v Plzni. Zřetelné jsou dělicí můstky v linkách jednotlivých písmen a číslic.

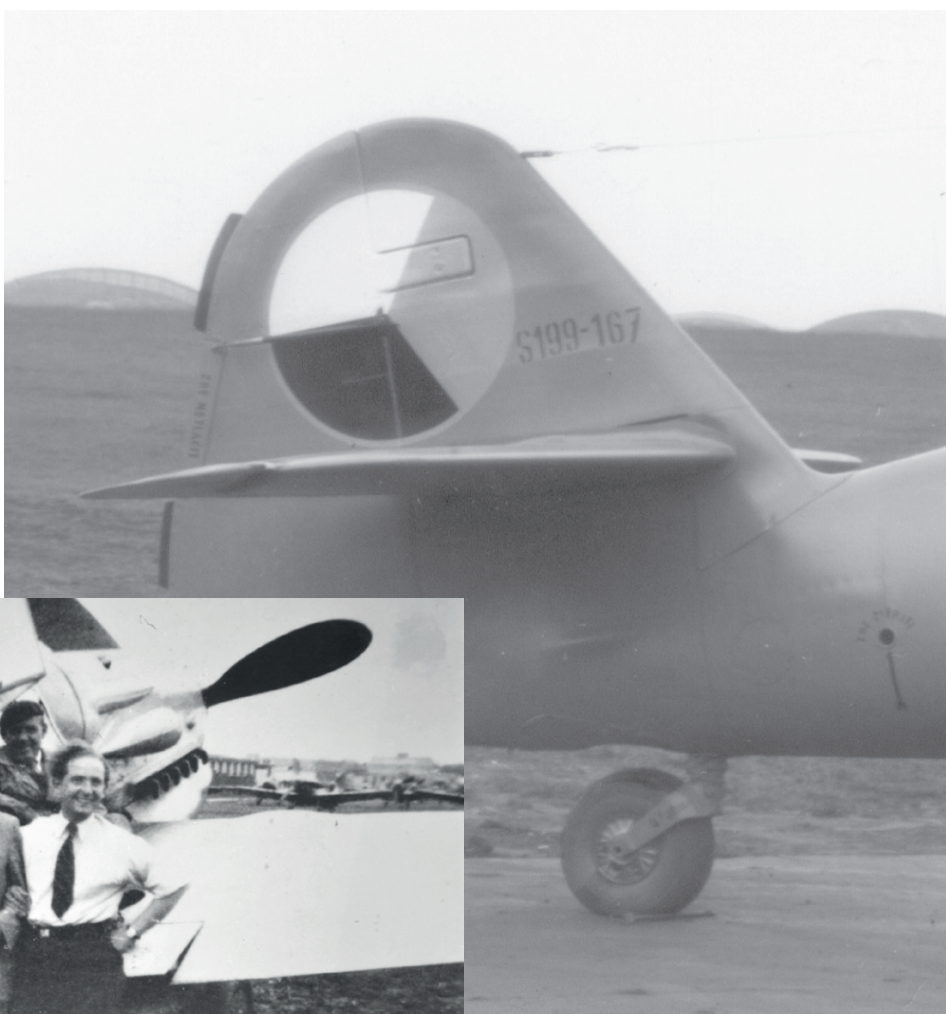

Nouzák Avie S-199.47 od 2. letky 18. leteckého pluku v Plzni, ke kterému došlo v prostoru letecké střelnice Dobřany dne 23. 4. 1952. Poněkud zašlý odstín trupového značení BS-35 kontrastuje se svítivou bílou na výsostném znaku; nástřík kódu je proveden přes šablonu. Zbarvení letounu je světle šedozeleň.

Příklad označení „akademické“ S-199.245 „černá A-784“, kterou poškodil při přistání v Pardubicích dne 20. 9. 1949 pilot ak. Štefan Bolcha. Stejně znaky A-784 nosily v pozdějším období postupně také stroje výrobních čísel 134 a 47.

Záběr na ocasní partii zbrusu nové „stodevadesátdevítky“ výrobního čísla 167 pochází z října 1948. Černé výrobní číslo je aplikováno pomocí šablony ve formátu „S199-167“. Patrné jsou další popisky ZDE ZVEDATI (na trupu), ZDE NETLAČIT (na odlehčovací plošce směrovky) a 1,5 atm. (na vidlici ostruhy), provedené rovněž černou barvou. Dvě vyvažovací plošky na směrovém kormidle jsou natřeny červeně.

Nepříliš kvalitní, avšak zajímavý snímek, zachycující letoun velitelského roje 3. letecké divize se znaky IR-5 s nezvykle ztvárněnou číslicí 5. Zbarvení této blíže neidentifikované S-199 je světle zelenošedé, kabina je staršího odklopného typu „Erla Haube“.